

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal ЕРОНИ [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXX (2022).
Книжка / Issue 2

ЗА ТРАДИЦИЯТА, КОЯТО ТРЯБВА ДА ПРОДЪЛЖИ – ФОТОДОКУМЕНТАЛНА ИЗЛОЖБА НА НМО – ГАБРОВО ПО СЛУЧАЙ 60-ГОДИШНИЯ ЮБИЛЕЙ НА ПРОФЕСОР ДОКТОР НА НАУКИТЕ СТЕЛА ДЕРМЕНДЖИЕВА

Поля ЙОРДАНОВА*

ABOUT THE TRADITION THAT MUST CONTINUE: A PHOTODOCUMENTARY EXHIBITION OF THE NATIONAL MUSEUM OF EDUCATION IN GABROVO, DEDICATED TO THE 60TH ANNIVERSARY OF PROF. STELA DERMENDZHIEVA, DR. HABIL

Polya YORDANOVA

Abstract: *The National Museum of Education in Gabrovo has its own specifics in terms of the preservation and promotion of cultural heritage related to the history of Bulgarian education. On the occasion of Prof. Stela Dermendzhieva's 60th anniversary, the Museum presented a photo-documentary and multimedia exhibition for the first time in the history of modern education. Through this exhibition, it provided an opportunity for citizens, teachers, and especially adolescents to learn, through direct vision, about the rich heritage in the field of geographical practices at St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, so that the will of Vasil Aprilov could be fulfilled: "We live for our descendants. Let's get started so they can finish!"*

Keywords: *promotion; cultural heritage; modern education; photo-documentary exhibition; National Museum of Education.*

*„Учителите трябва да станат автентични изследователи в класната стая,
за да изградят и формират собствените си знания на всяка стъпка.“*
Лорън Стенхаус

Националният музей на образованието има своята специфика в областта на съхраняването, опазването и популяризирането на културното наследство, свързано с историята на бъл-

* **Поля Йорданова** – доктор, главен асистент, преподавател в катедра „География“ при Историческия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“; България; @ p.yordanova@ts.uni-vt.bg

гарското образование. Като културна и научна организация и специализирано звено към Министерството на образованието и науката за съхранение и развитие на образованието, музеят има уникалната мисия да бъде „живата памет“ на просветата в България. Дейността на музея е съпроводена с въпроси за мисията, еволюцията в работата, адаптация към реалностите и търсене на отговори относно съдържанието на процесите, както и презентация на същото това съдържание по отношение на публиките. С усещането, че всяко време поставя нови въпроси и търси нови отговори...Музеят е с мисия да бъде своеобразно убежище на историческа памет, но и предоставящ нови форми на неформално общуване и образование. Отворен чрез иновативни дейности, стимулиращ сътрудничеството между различни общности и поколения за опазване и предаване на образователно-културното ни наследство. Музеят съчетава успешно функциите на изследователски център, образователна институция, пространство за свободното време и място за важни обществени събития.

По случай 60-годишният юбилей на проф. д.н. Стела Дерменджиева, НМО – Габрово, представя за първи път в историята на съвременното образование фотодокументална мултимедийна изложба под надслов „Професор доктор на науките Стела Дерменджиева – методика и педагогически практики във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. В нея са включени архивни документални фотоси за проведени педагогически преддипломни практики по география и учебни практики по специалността „Културен туризъм“. Материалите са предоставени от личен архив на проф. д.н. Стела Дерменджиева и от нейни колеги от катедра География към Исторически факултет на ВТУ – доц. д-р Петя Събева, гл. ас. д-р Тамара Драганова и д-р Боянка Димитрова.

2009 г. Студентски практики, Костенешки водопади

Като научно-просветно учреждение, музеят ще използва резултатите от съвместната изследователска дейност чрез експозиция и специални научни публикации. Чрез експонирането на фотодокументалната изложба, музеят ще предостави възможност на гражданите, учителите и особено на подрастващите чрез непосредствено виждане, да опознаят богатото наследство и в областта на географските практики във ВТУ.

Началото на съвместната дейност е поставена още през февруари 2017 г., когато в Националния музей на образованието – Габрово се провежда работна среща между утвърдени преподаватели във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и учители от Габровска област. Целта на започналото партньорство се покрива с основната стратегическа задача на образованието – да се свърже висшето образование с всички образователни степени и участниците в тях да гледат в една посока. От страна на висшето учебно заведение тогава участват ръководителят на катедра „География“ проф. д.н. Атанас Дерменджиев и ръководителят на катедра „Следдипломна и паралелна квалификация“ по онова време, проф. д.н. Стела Дерменджиева, към Департамент за продължаващо образование и квалификация (ДЕПОК) на педагогически специалисти, доц. д-р Петя Събева – преподавател в катедрата на проф. Дерменджиев и в Катедра „Въвеждаща и продължаваща квалификация“ към Департамента, а към настоящия момент – Директор на Департамента.

На срещата с учители, културни дейци, студенти и ученици, проф. С. Дерменджиева подчертава, че „качествена промяна на връзката университет – училище не може да се осъществи без учениците и те са изградили още един работещ модел - мрежа от мотивирани да се ориентират към историята, географията, културния туризъм, регионалното развитие и най-вече към учителската професия ученици, наречена Академия за лидери към Историческия факултет на ВТУ.“ [Пенчева, Б. 2017]. В изказването си, проф. д.н. С. Дерменджиева откровено споделя, че „...малко млади хора отиват в Университета с ясната идея да станат учители. Но това е реалност, която всички партньори трябва да променят и тя вижда целта за обща работа в създаването на оня образ, който по историческо наследство има българския учител и който заслужава.“ Според изразеното становище на екипа от катедра „География“ партньорството с Националния музей на образование в Габрово има дълбоко символичен смисъл – тук са написани и изработени първият български учебник по география на Неофит Бозвели (1835 г.), първият глобус на Неофит Рилски (1836 г.) и първата учебна програма по география (1843 г.). От друга страна – това е мястото, което съхранява най-успешните стъпки на възрожденските просветители, модернизиранието на образователните програми след Освобождението, възприемането на най-успешните

европейски и световни педагогически практики и великотърновските преподаватели разчитат и на бъдещо партньорство със специалистите от Националния музей на образованието.

Като начало, музеят се включва със създадените от него мултимедийни методически помагала. В периода 2017–2020 г. е изработено помагалото „Географско познание и картография“ – един много интересен проект, защото музеят съхранява първите издадени учебници по география и първите карти. А във връзка с 60-годишния юбилей на проф. д.н. Атанас Дерменджиев е експонирана изложба „Пътища и просеки в географията“, за житейската и творческата му дейност, на 17 октомври 2020 г, която е показана и в централното фоайе на ВТУ „Св. Св Кирил и Методий“.

На 6 март 2022 г. НМО – Габрово се включва в Международен симпозиум „Образование, география и културен туризъм“ към катедра „География“ при Исторически факултет на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с изработената фотодокументална изложба, посветени на юбилея, Това е скромнен опит, да се представят заслугите на проф. д.н. Стела Дерменджиева при организиране и реализиране на преддипломни стажантски практики за периода от 1990 г. до настоящия момент, както и теренни практики от 2004 до 2018 г. на специалност „Културен туризъм“. Приоритет във фотодокументалната изложба е даден на преподавателите, ръководили такива практики, на базовите учители и на колегията не само от катедрата, но и от целия Исторически факултет. Във фотодокументалната изложба ненатрапчиво се откроява ролята на проф. д. н. Стела Дерменджиева в умението да координира, напътства, оценява и реализира успешно през годините този вид практики със студентите. Показаните за първи път над 80 броя документални фотоси отразяват дългият и не лек път на оформянето на студентите в бъдещи учители, съвместно с базовите учители и университетски преподаватели. По тематико-експозиционния план, приет от ръководството на музея и одобрен от Министъра на образованието и науката, разпределението е следното:

□ Семейната среда, допринесла за оформянето на бъдещия учител и методик

□ Аранжиране на университетските преподаватели с фотоси от провеждане на преддипломни стажантски практики, датирани по години: Боянка Димитрова, Галин Петров, Николай Мончев, Петя Събева, Поля Йорданова, Тамара Драганова

□ Базови учители – разпределени условно в шест групи, от училищата в област Велико Търново:

1. От 1990 г. до 2000 г. : общо осем

2. От 2000 г. до 2004 г.: общо девет

3. От 2005 г. до 2009 г.: общо шестима

4. От 2010 г. до 2014 г.: общо шестима

5. От 2014 г. до днес: общо трима

6. Базови учители от Филиал Враца, СУ „Христо Ботев“ – общо четирима.

7. Общо базови учители, работили над 30 години под ръководството на проф. д.н. Стела Дерменджиева – тридесет и шест.

Същността на преподавателската практика е в това, да се научат студентите на основните етапи и правила на преподаването, които се определят и от социалния, географския и институционалният контекст. Неговото развитие и еволюция са ежедневни, тъй като преподавателската практика се подновява и възпроизвежда с всеки учебен ден... Преподавателската практика се състои от академично обучение, приета библиография, способност за социализация, педагогически талант, опит и външна среда. Всички тези фактори се комбинират по разнообразни начини за конфигуриране на различни видове преподавателски практики в зависимост от учителя, което също води до различни резултати. Професор Дерменджиева е ръководител на практиките повече от над 30 години в университета, през които тя с творчески ентузиазъм вдъхновява студентите за правилото осмисляне и приложение на теоретико-научните основи на географията в педагогическия процес. Чрез нейните лекции и учебници по методика на географията при

студентите се развиват умения за компетентен анализ и оценка на наблюдаваните/изнасяните организационни форми и се формират педагогически умения и адаптация към избраната учителска професия. А те са важни фактори за развитие на креативните способности и приложение на творчески иновативни подходи при планирането и провеждането на уроците в основен и среден етап на училищното образование.

По време на хоспитирането студентите получават разнообразни самостоятелни задачи. Те включват анализ на наблюдавани уроци и изготвяне на варианти на урочни планове на различни видове уроци, изготвяне на проекти за мултимедийни уроци с прилагане принципите на мултиперспективността. Текущата педагогическа практика включва изнасяне на уроци в училище/педагогически ситуации от студенти и обсъждането им в педагогическата група. Предназначението ѝ е да съдейства за адаптиране на студента към реалната професионална дейност, навлизане в същността на професионалната специализация и самостоятелно осъществяване на учебния процес/педагогическо взаимодействие, при косвеното ръководство на преподавателя. В хода на текущата практика студентът подбира адекватни на темата и вида на урока технологии и ресурси; демонстрира теоретични знания и практически умения; самооценява съответствието на: планиране - реализация, цели – реализация; вижда вариативни възможности за подобряване на представянето си в реална педагогическа среда и предлага нови решения по повод следващите етапи в педагогическата си квалификация. Творческата учебна среда насърчава взаимното обогатяване и развитието на нови знания, предоставя неограничени възможности за саморазвитие след завършване на програмата. Като важен приоритет в съвременното образование се очертават и направените инвестиции в развитието и квалификацията на педагогическите специалисти. Целта е не само увеличаване на доходите, а и повишаване статуса на учителската професия в средносрочен и дългосрочен план. От съществено значение е и осигуряването на системата с подготвени и мотивирани преподаватели, такива, каквито подготвя успешно катедра „География“ към ВТУ!

□ Във връзка с раздел „Методическа и научна дейност“, чрез 24 снимки (малка част от огромното творчество от над 63 книжни издания), проф. д.н. Стела Дерменджиева е представена с част от издателската си дейност към издателство „Просвета“ – София, АД, както и с учебници по методики на преподаване на географията. Образователния процес и съвременното географско образование намират отражение и в показаните фотоси за издадени учебници, учебни тетрадки и книги за учителя от 5 до 12 клас – задължителна и профилирана подготовка, както и учебно помагало за матура, в периода 2008–2022 г. Там намират място и учебниците, предвидени за българските училища в чужбина, с цел подпомагане на образователния процес и съхраняване на българската идентичност.

□ Във фотодокументалната изложба са включени материали от научни конференции и получени отличия – в отделен раздел, защита на дипломни работи, държавни изпити и учебни проекти със студенти от специалности География, Регионално развитие и Културен туризъм.

2014 г., Студентски практики с Културен туризъм и География, Сапарева Баня

□ Своето място в изложбата намират и многобройните проведени обучения на проф. д. н. Стела Дерменджиева с учители по програма Еразъм, както и в много други страни от света, по покана не само на университети, но и на действащи български просветни организации зад граница .

В динамичния XXI век, комплексът от умения в преподаването и ученето непрекъснато се разширява и променя. Едновременно с това, нараства и нуждата от развитие на социалната и емоционална интелигентност на обучаемите. В бъдеще, успехът на личността, както и благополучието на обществата все повече ще се определят от това, в каква степен образованието формира у всеки човек ценности и изгражда ценностно-ориентирано поведение. Приложението на иновативност в образованието е двигателят и целта към цялостна промяна не само на културата на преподаване, но и към създаване на по-привлекателна среда за учене, което ще доведе и до по-голяма ефективност на образователния процес. Тези подходи развиват и стимулират креативното мислене и творчеството в процеса на обучение по география...

□ Теренните практики и изнесените обучения по специалност „Културен туризъм“ са продължение на обучение в неформална среда, при която натрупаните знания по основните и профилиращите дисциплини се интегрират и студентите се учат да решават възникващи проблеми в реална обстановка, а техните практически умения за справяне в конкретни ситуации се анализират и оценяват. По време на теренните практики се развиват специфични умения и се усвояват методики, присъщи за професията. Документално, тези практики са показани чрез 16 снимки, обхващащи периода от 2004 г. до 2018 г.

□ Със съвместните инициативи на НМО – Габрово и катедра География към Исторически факултет, чрез 7 бр. снимки от архива на музея, вниманието се фокусира върху дейностите през периода 2017 – 2022 г.

□ *БЪДЕЩЕТО* – така завършва фотодокументалната изложба. Подбрани са емблематични думи на проф. д. н. Стела Дерменджиева, от честванията по повод 60 – годишнината на проф. д.н. Атанас Дерменджиев:

„В хода на познанието и ученето, на пълноценното общуване, модерните субекти се превръщат в „глобално мобилни“ в „глобално компетентни“ специалисти и постепенно извървяват пътя на израстването и реализацията си като “разумни глобални хора“

Чрез експонирането на фотодокументалната изложба НМО – Габрово, ще предостави възможност на гражданите, учителите и особено на подрастващите чрез непосредствено виждане, да опознаят богатото наследство и в областта на географските практики във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. За да се изпълни и завета на Васил Априлов: „Ние живеем за нашите потомци. Нека захванем ние, за да могат те да завършат!“

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Пенчева, Б. 2017 – Бояна Пенчева. „Знакови преподаватели от ВТУ, Катедра География, на посещение в НМО“. Статия. в. „100 вести“, бр. 121 от 17.02.2017 г. [Boyana Pencheva. „Znakovi преподаvateli ot VTU, Katedra Geografiya, na poseshtenie v NMO“. Statiya. v. „100 vesti“, br. 121 ot 17.02.2017 g.]